

na ovladači. Pro své oratorium **Já, Jákob** využil Ištvan zkušenost i samotnou hudbu z inscenace *Já, Jákob* na text Vítězslava Gardavského, který učil mimo jiné i mladého Petra Ulrycha, jenž zní z pásky, jako popový tenor, na vojenské škole o propojení křesťanství a materialismu. Tenkrát to bylo potřeba a je vlastně úžasné, jak se to odráží v kompozici. Jak si poradit s Biblií, jak si poradit s Popem, jak si poradit s Marxem, jak si poradit s dobou – všechno se vešlo a je úžasné, že to drží i po letech pohromadě...

Viktor Pantůček

BCO finančně podporují: **Statutární město Brno, Ministerstvo kultury ČR**

Mediální partneři: **ČRo, HIS VOICE, OperaPlus, KlasikaPlus, Brno Město hudby, AlterEcho**

www.bcorchestra.cz

JSME NA FACEBOOKU, INSTAGRAMU, TWITTERU a máme YOUTUBE kanál

KAMENNÉ MANTRY, koncert pod mamutem

22. listopad 2021, 19:30, Pavilon Anthropos

Fausto Romitelli - **Amok Koma**

Michal Rataj - **Music from Nothing**

Miloslav Ištvan – **Já, Jákob**

Fausto Romitelli - **La sabbia del tempo** (Písek času)

Bronius Kutavičius - **Hodiny minulosti**

Irena Troupová – soprán

Pavel Zajíc – recitace

Martin Opršál – marimba

Brno Contemporary Orchestra – dirigent **Pavel Šnajdr**

Koncert je pořádán ve spolupráci s **Moravským zemským muzeem**.

V podobách, která náhoda a vítr dávají mrakům, je poutník náchylný poznávat obrazy: plachetníci, ruku, slona...

Italo Calvino: *Neviditelná města*

Strom, který čtyři sta let stojí na stejném místě, se nenudí. Ačkoliv se dle jeho letokruhů velmi rádi přesvědčujeme, že si pamatuje, že vše prožil a zažil, že může vyprávět, že je jako velmi starý člověk. Ale ve skutečnost není, nudíme se jenom my, kteří kolem stromu chodíme, a i ta všechna vyprávění jsou bohužel či bohudík dána a umožněna jenom lidskému rodu. Tak rádi personifikujeme přírodu a tak rádi si zpřítomňujeme minulost. Ale i kdybychom tisíckrát prozkoumali netopýra, tak stejně nikdy nezažijeme a nepochopíme, co zažívají při letu v jeskyni, a i kdybychom našli všechny stopy nějaké zaniklé civilizace, tak se stejně omezíme pouze na poznání toho, co jsme našli, a i to budeme popisovat po svém. Vlastně ke všemu přistupujeme jako archeologové, kdy ze střípků utváříme celistvou skutečnost. Podobně funguje i umělá inteligence, která vyhodnocuje tisíce či milióny aktivit jako správné jenom proto, že jsou konány právě takto a veškeré mimořádnosti posoudí pouze jako výjimky potvrzující pravidlo. Celá naše historie nás však neustále přesvědčuje o opaku. Spíše to vypadá, že vše stojí na velkém gestu člověka, na změně, která se až opakovaním stává důležitou, mnohdy evoluční, ačkoliv při svém počátku neměla žádnou hodnotu ani smysl. Nebyla přírodní, pravidelná, ale bytostně lidská a mnohdy zcela jedinečná. Hudební kompozice prostě byla a je velkým a na první pohled neopakovatelným nesmyslným gestem.

Víme, že všechno, co se chvěje, vydává zvuk. Stejně tak víme, že všechno, co zní, není hudbou. I slavík, který má zlato v hrdle, se stává hudbou, až když projde lidskýma ušima. Hudba je zkrátka civilizační projekt, produkt, gesto či smyšlenka, která nás však na rozdíl od mnoha lidských vymožeností nijak neohrožuje. Možná právě naopak nám neustále nabízí jiná přemýšlení, jinou výpověď a jiná poznání. Hudba nemluví, a tak ani nelže, neničí a vlastně ani netrvá. Vzniká totiž jako chabé rozeznění ušních bubínků, které, jak to vypadá, máme my lidé od nepaměti. Vypadá to, že celkem podobně jako my slyšeli a možná i poslouchali kdysi lovci mamutů.

Naši předci a prapředci totiž lovili mamuty nejen pro obživu. Z kostí si stavěli obydlí a z klů vyráběli nástroje a kultovní předměty. Mohutná zvířata vyobrazovali na jeskynních malbách a mnohde uctívali jako stvořitele Země. Netušíme, jestli to, co slyšeli, i poslouchali. O tisíce let později vystupovaly špičky mamutích klů jako kamenné mantry z věčně zmrzlého permafrostu. V ugrofinském jazyce sibiřských Mansajů je nazývali Mang-ant, rohy (rostoucí) ze země, což zřejmě dalo těmto prehistorickým obrům jméno. Dnes při civilizačním oteplování vystupují před věky zmrzlí mamuti na povrch celí. Zdá se to symbolické a archetypální. Možná zbývají už jenom mantry nehmotné, ke kterým by hudba dnešního slavnostního koncertu klidně mohla patřit.

Druhý koncert zazní příznačně v prostoru pavilonu Anthropos, jehož expozice jsou věnovány zrození člověka a jeho nejstarším dějinám. Vrcholem koncertu měla být světová premiéra kompozice, která vzniká na objednávku BCO a je věnována nejstarší loutce na světě, nalezené na Francouzské ulici v Brně. Tento artefakt je mimořádně cenným depozitem Moravského zemského muzea, jehož je pavilon Anthropos součástí. Pandemie však se všemi zamávala a skladatel Gatot Danar

Sulistiyanto se bohužel musel začít věnovat IT, kvůli čemuž nemohl kompozici včas dokončit. Na koncertě tak zazní spektakulární kompozice italského skladatele Fausta Romitelliho, postmoderně koncipovaná komorní kantáta brněnského skladatele Miloslava Ištvana *Já, Jákob* na text filozofa Václava Gardavského, ve které jsou propojovány vize materiálního a duchovního světa, brněnská premiéra *Music From Nothing* od Michala Rataje a *Hodiny času* Broniuše Kutavičiuse.

Italský skladatel **Fausto Romitelli** (1963–2004) prohrál ve svých jednačtyřiceti letech boj s rakovinou. Za svůj nedlouhý život vytvořil asi tři desítky kompozic, v nichž se postupně propracovával k velice osobitému zvuku. Byl odchovancem evropské akademické avantgardy, studoval u Franca Donatoniho, byl výrazně ovlivněn francouzským spektrálistem, zároveň ho ale oslovovala energie a zvukové barvy rockové a elektronické hudby či vizualita elektronické a digitální éry, ve které vyrůstal. Emočně expresivního vyznění svých skladeb, kontrastně střídajících ticho, agresivitu, popové témbry s noisovými pasážemi, to vše v geniální synergii, dosahoval precizně prokomponovanou, mimořádně náročnou partiturou. Jeho díla nesnesou žádnou nahodilost, vše má své místo a svůj čas. **Amok/Koma** z roku 2001 je skutečným střídáním zuřivosti a kontemplace, akustický instrumentář je doplněn zkreslenou elektrickou kytarou a syntetizátorem. Skladba **La sabbia del tempo** z roku 1991 patří do rané fáze Romitelliho tvorby a je v ní patrnější fascinace francouzským spektrálistem. Tichá kompozice vyvolává pocit zastaveného času, rozhostil se klid a mír, vše je tiché a prázdné, jenom ten písek v přesýpacích hodinách neustále propadáva...

Skladba pro sólovou marimbu a komorní ansámbl **Music From Nothing** od skladatele, muzikologa a dramaturga **Michala Rataje** následuje cyklus sólových skladeb, které autor vydal na jaře roku 2021 pod názvem *Solos From Nothing*. Jednalo se o sólový klavír, sólovou elektroniku a dále flétnu, violoncello a varhany s elektronikou. S výjimkou klavírní *Sonáty* všechny skladby nějakým způsobem reflektovaly podivuhodný pandemický čas, který pro mnohé tvůrčí lidi byl vpravdě jakýmsi časem „ničeho“, v němž hledáme tolik potřebný obsah. Sólové skladby byly pro skladatele v mnohém i jakousi kompoziční očištěnou a jako takové daly podnět ke vzniku ansámblové skladby s marimbou, která jako by zkoušela hledat nový směr. *Je to poměrně osobní hledání z ničeho... Marimba – ten haptický energetický objekt mi přistál doma ve studiu před rokem, když se ukázalo, že můj dvanáctiletý syn bude studovat bicí nástroje. Jsem vděčný za to, že tato skladba mohla vzniknout ve světle marimby jakožto bicího, smyčcového a dechové nástroje, což je pohled, který mi tak skvěle zprostředkoval sólista Martin Opršál a do svého repertoáru vlídně přijal dirigent Pavel Šnajdr se svým Brno Contemporary Orchestra. Zbytek je osobní a buďž mezi oním „nic“ a hudbou samotnou.*

Je vlastně zvláštní, jak se z hudby určené ke zpívání stala hudba k poslouchání. Někdy se to nazývá postmodernou a někdy je to holé zoufalství. Je to podobné jako s Biblií, která byla všem čtena, aby posléze byla knihou ke čtení. Hudební skladatel **Miloslav Ištvan** komponoval v letech, kdy všichni začali věřit písničkám, v té době se lámal chleba a nebylo možné se tomu vyhnout. Dneska už snadno přepneme tlačítko